

**Statsminister
Gro Harlem Brundtland**

**Tale ved åpningen av Ungdommens Nordisk Råd
Sørmarka, 26. februar 1993**

Det er på sin plass at Ungdommens Nordisk Råd danner opptakten til sesjonen i Nordisk Råd. Dere er like viktige for det videre nordiske samarbeidet som alle arrangementene i og omkring Stortinget i neste uke. Fremtiden for nordisk samarbeid ligger ikke minst her - hos dere som er unge og politisk engasjerte. Det er dere som må ta tak i de mulighetene som ligger i alle de bånd som knytter landene i Norden sammen.

Norden og det nordiske samarbeid ble ikke opprettet gjennom vedtak eller traktater alene. Det unike ved det nordiske fellesskap er en kulturell og historisk nærhet bygget på felles verdier og en egen samhörighet.

Når vi snakker om nordisk identitet så handler det om de virkelig lange linjene i historien. Allerede i 1555 fant en mann ved navn Olaus Magnus tiden inne for å skrive historien om de nordiske folk. Han var ikke så nøye på å skille mellom nasjonene. Her handlet det om de som bor lengst mot nord. Og det er det det handler om fortsatt.

Men til forskjell fra den gang er båndene mellom oss i Nord og resten av Europa og verden blitt så mange fler. Hva vi får til hos oss, enten det gjelder vår egen velferd, vårt miljø eller vår sikkerhet, avhenger stadig sterkere av at vi finner løsninger sammen med flere land. Dette kommer til uttrykk i de sakene dere selv har satt på dagsorden: Europeisk samarbeid, utdanning, miljø og folkestyre og demokrati.

Jeg vil få gripe fast i det siste - det som binder alle våre ambisjoner sammen - nemlig fremtiden for demokratiet. Et godt fungerende demokrati er en forutsetning for å løse menneskenes små og store problemer. Dette er nærmest blitt en selvfølge i våre land, enten vi snakker om styre og stell på lokalt eller nasjonalt nivå. Men samtidig er gjennomgangstonen i samfunnsdebatten at stadig flere av våre utfordringer er av global karakter. Og her er det utfordringen ligger.

Hva vi får til i hvert land er viktig. Vi må ha et levende, bevisst demokrati, ute i folks hverdag, i lokalsamfunnet, i våre kommuner og fylker. Og vi må mobilisere våre nasjonale krefter for å ta felles løft for levende bygder, levende industristeder og levende byer. Et levende folkestyre er roten i demokratiet.

Men vi må spørre: Er dette nok? Må vi ikke mobilisere

felleskapet utover våre egne grenser? Må vi ikke styrke demokratiet, evnen til ansvar og fellesskap - i en enda videre ramme?

Vi trenger et rettssamfunn, ikke bare i hvert enkelt land, men på tvers av de grenser der mennesker ferdes, varene fraktes og pengene flyttes gjennom dataterminalene. Vi trenger regler for miljø og sikkerhet - så vi kan ta vare på oss selv og våre etterkommere. I dag flyter kapitalen fritt, miljøutslipp kjenner ikke landegrenser og etnisk og nasjonal uro truer freden i mange områder av Europa. Hvorfor skal da de politiske styringsredskapene slutte ved grensestasjonene?

Vår utfordring melder seg - like opplagt som krevende: Demokratiet må også få virke mellom landene. Om vi godtar at vår politiske handlekraft stopper ved grensestasjonene, så godtar vi samtidig vår egen avmakt. Det ville være en lite ambisiøs visjon for fremtiden.

Arbeidet med å bygge ut demokratiet mellom landene er den nye store etappen i demokratiets historie. Vi står bare ved en begynnelse. Demokratiet er vokst frem i land etter land som en folkelig reaksjon mot de ukontrollerte kreftene som formet samfunnsutviklingen. Demokratiet åpnet for at det som var viktig for folk flest også fikk gjennomslag i praktisk politikk. Makten får legitimitet når de som styrer får sitt mandat gjennom frie valg og folket får flere alternativer å velge mellom.

I dag er de sakene som opptar folk flest - arbeid, miljø og fred - helt avhengig av at landene finner løsninger sammen. Det samme gjelder utfordringen med å sikre jordas fattige befolkning rett til utvikling. Jordas befolkning kan bli doblet eller tredoblet en gang ute i neste århundre. Men samtidig vet vi at dette ikke må skje, fordi vårt miljø og vårt ressursgrunnlag ikke kan bære en slik økning.

Vi står overfor en omveltning som er enda større enn overgangen til jordbrukssamfunnet eller industrisamfunnet. President Clinton snakker om å gjøre forandring til vår venn og ikke til vår fiende. Vi kan og skal være solidariske hver for oss. Men skal vi få til en politikk for global fordeling trenger vi internasjonalt samarbeid med sterk beslutningskraft. Den utfordringen går til oss alle, men først og fremst til landene i den rike del av verden.

Derfor går den også til oss i Norden. I det siste året har vi tatt oss tid til å diskutere vårt eget nordiske samarbeid og vårt forhold til resten av Europa. Vi gjør det i en periode da mye er i forandring. Vi sier og skriver at en gammel europeisk orden er i oppløsning. Men vi kan ikke nøye oss med å se og beskrive det som skjer, vi må også ta ansvar. Vi må åpne oss mot det øvrige Europa, ikke lukke oss inne i vår egen krets.

Fremtiden kan virke uoversiktlig sammenliknet med de stabile tiårene etter krigen. Men vi må ikke glemme at fremtiden på

slutten av 1940-tallet kan ha virket enda mer uoversiktlig enn den gjør i dag. I sine memoarer skriver Arbeiderpartiets tidligere sekretær, Haakon Lie, om de vanskelige valg man sto overfor dengang: "De prøvde å se inn i en ukjent framtid; de forsøkte å bedømme en komplisert utvikling; de måtte vurdere risiko, men også muligheter; de var på søk for å finne den rette veien () Hvor gjerne skulle jeg ikke ha sett at både engstelsen og motet hos dem hadde kommet bedre fram".

Også i dag må vi ha mot til å forholde oss til de utfordringene vi står over for. Vi må ta i bruk de mulighetene vi har og vi må sette dagsorden for en felles innsats. Hvis landene her i Europa ikke er i stand til å styrke og utvide samarbeidet - hvordan kan vi da vente at verden vil lykkes?

Mange mennesker, ja særlig blant de unge, mener EF ikke har svarene på dagens utfordringer. EF har stort sett nådd de målene man satt seg på 50-tallet, heter det. Dette er langt på vei riktig. Ett av Roma-traktatens viktigste mål, et felles marked med like spilleregler i Vest-Europa er på plass. Men dette markedet er ikke en arena for kreftens frie spill slik enkelte fremstiller det. Vilklårene er like, men langt fra frie. Den økonomiske aktivitet og samhandel er regulert slik at det nettopp tas hensyn til miljø, arbeidstakernes rettigheter og sosiale forhold.

EF har også nådd målet om å sikre innbyggerne i EF-landene like og ikke-diskriminerende rettigheter på tvers av landegrensene. Og - man har nådd det viktigste målet: Å sikre freden mellom land som tidligere lå i strid.

Men betyr dette at vi skal si oss tilfreds med europeisk samarbeid? At det ikke lenger er nødvendig med felles løft? Er tiden kommet for å at hvert land nå kan ha nok med seg selv?

Nei, det er jo det motsatte som er tilfelle! Oppgaver som krever enda sterkere felles ansvar og styring står i kø. Vi må gi Europa handlekraft til å trekke sammen. Vi må gi Europa en dagsorden som svarer til folks behov og som folk oppfatter som viktig for deres egen hverdag og barnas framtid.

La meg ta et påtrengende eksempel: Da EF ble til var ikke miljø en del av fremsynte menneskers dagsorden. Og det var langt på vei arbeid til alle ved inngangen til 1960-tallet. Delingen av Europa la også et lokk over mange og dyptgående nasjonale og etniske motsetninger.

I dag er det ikke nok å ønske seg arbeid til alle, et rent miljø og økt toleranse i et flerkulturelt Europa. Den dagsorden må tvinges fram. Dette er i ferd med å skje, men det kan skje fortere. Her må vi i Norden kjenne vår besøkelsestid. Det er altfor mange som sier at de ikke liker alt de ser, så derfor bør vi stå utenfor. Men kan vi ikke heller gjøre noe? - kan vi ikke heller gjøre oss gjeldende med det vi har på hjertet? Vi skal vel ikke slå oss til ro med å la de andre ta avgjørelsene? Det er jo fordi vi har ambisjoner for våre land,

for Norden og for Europa at vi vil ta demokratiet i bruk også i samarbeidet mellom landene.

La oss tenke på hva tidligere generasjoner strevde med - og trekke parallellen til strategi-diskusjonen i den nordiske arbeiderbevegelsen for hundre år siden. Visjonen de hadde var et bedre samfunn med rettferdig fordeling og like rettigheter til alle. Den ideologiske kampen de kjempet var bl.a. om de skulle delta i politikken og kjempe for makten i parlamentene der de borgerlige partiene dominerte, eller skulle de velge å stå rene på utsiden med sin protest?

De valgte det første og de lyktes. Det var et gjennomtenkt valg for å endre maktforholdene. Det handler om mye av det samme i dag. Nå som den gang må vi ta politisk styring over utviklingen.

I dagens Europa er EF den samarbeidsramme som er kommet lengst i å utvikle demokratiet mellom landene. Men mye gjenstår, og nye problemer oppstår. EF er ikke ferdig utviklet, EF har vært i utvikling helt fra starten. Vi kan ikke sette to streker under svaret og si at slik er EF. Her blir veien til mens vi går, og det er de som går sammen som avgjør kursen.

Her har vi i Norden nå en historisk mulighet. For første gang på flere hundre år har Danmark, Finland, Island, Sverige og Norge felles interesser i å delta i et nært samarbeid med resten av Europa - ikke bare om økonomi og handel, men også om utenrikspolitikk og sikkerhetspolitikk - og om miljø, arbeid og velferd. Om de tre nordiske søkerlandene blir medlem øker EFs område med 50%. Vi vil være med på å sette den viktige politiske dagsorden for Europa mot et nytt århundre. Vi i Norden skal ha ambisjoner for kursen vi skal følge. Vi har mye å bidra med i arbeidet med alle de oppgavene som venter.

Kampen mot arbeidsledigheten er den viktigste vi står overfor. Dette er en hovedsak under sesjonen i Nordisk Råd til uken. Situasjonen er alvorlig. Over 20 millioner mennesker går uten arbeid i Vest-Europa. Også Norden er rammet. Det er dessverre ikke lenger slik at Norden utmerker seg med lavere gjennomsnittlig ledighet enn resten av Europa. Ledigheten er høy i Danmark, den har økt i Norge, den har økt enda sterkere i Sverige og den har eksplodert i Finland.

Mest bekymringsfullt er det at nærmere en halv million unge mennesker ikke får vanlig arbeid i Norden. Derfor blir dette stående helt sentralt i neste uke når bl.a. de nordiske arbeidsministre fremmer nye forslag til samordnet innsats mot ungdomsledigheten.

Her har vi krevende oppgaver i våre egne land, men så nært sammenvevet som vi er med resten av Europa er ikke dette nok. Vi har utallige eksempler på at ett land ikke kan løfte seg ut av arbeidsledigheten på egen hånd. Situasjonen er jo den at landene i Europa sliter med de samme problemene; høy arbeidsledighet, økende eldrebølge, økende omsorgsbehov og

pressede offentlige budsjetter.

Da må vi på en ny måte gjøre kampen mot ledigheten til en felles sak. Når vi setter felles mål må vi også gå sammen om bruken av virkemidlene. Vi må sørge for at landenes innsats trekker i samme retning.

Her er det en holdningsendring på gang. EF-landene arbeider nå med et koordinert vekstinitiativ. Fra norsk side har vi tatt initiativ til at EFTA og EF-landene møtes for å diskutere felles tiltak for vekst og sysselsetting i EØS-området. Dette møtet finner sted 19. april.

De sosialdemokratiske partiene og fagbevegelsen i Norden la i januar frem sitt felles initiativ "Sett Europa i arbeid". Det inneholder klare mål for kampen mot ledigheten: Gjennom samlet innsats vil vi halvere arbeidsledigheten i løpet av de kommende fem år. Særlig ligger den store arbeidsledigheten blant ungdom der som en tidsinnstilt bombe. Alle ansvarlige politikere må se hvilke farer det ligger å i la store ungdomsgrupper gå og drive i en tilværelse uten mening.

I SAMAK-rapporten tar vi til orde for koordinerte tiltak for vekst og sysselsetting. Vi må satse sterkere på utdanning og kompetanse i arbeidslivet. Vi må investere mer i transport og kommunikasjon. Jo flere land som satser samtidig, jo større mulighet har vi for å lykkes og jo gunstigere virkninger vil det ha på sysselsettingen.

Dette er et krevende løft. Men det handler om å sette den viktigste oppgave de europeiske landene står overfor på vår felles politiske dagsorden. Ingen politiker kan love at ledigheten skal fjernes. Men politikere kan love at kampen mot ledigheten er det viktigste de arbeider med.

Det er nære bånd mellom arbeidsledigheten, særlig blant de unge, og den manglende framtidstro mange føler. Vi vet at slike forhold kan gi grobunn for krefter som truer demokratiet. Vi vet at det blir lettere for dem som argumenterer med de enkle årsakene og de enkle svarene. Derfor må vi være på vakt når vi ser framtidsfrykt gli over i fremmedfrykt.

Europa er et lappeteppe av nasjonalt og etnisk mangfold. I dag opprøres vi av den blodige borgerkrigen i det tidligere Jugoslavia. Situasjonen er ustabil også andre steder i Øst-Europa. Oppgaven med å sikre demokratiet og en rettferdig økonomisk og sosial utvikling har vist seg langt mer krevende enn vi først trodde.

Også i Vest-Europa ser vi skremmende utslag av fremmedfrykt. 50 år etter annen verdenskrig ser vi at folk utsettes for vold, trakassering og diskriminering på bakgrunn av rase, hudfarge, kultur eller religion. Vi ser at krefter vi trodde oss ferdige med igjen vinner fotfeste, ikke bare i gatene, men også ved valgene.

Å stoppe denne utviklingen er en styrkeprøve for demokratiet. Vi må møte denne utfordringen på mange fronter. Jeg har nevnt hvor viktig det er å sikre arbeid til alle ved å legge grunnlaget for ny vekst som respekterer miljøet. Vi må gjøre en innsats gjennom skole og utdanning. Men vi må også ta for oss holdninger og samfunnsmoral.

De mørke kapitler i Europas historie er dyrekjøpt lærdom. Vi må trekke fram i lyset det beste i vår felles europeiske kulturarv - demokrati, toleranse og respekt for menneskerettighetene. Mahatma Gandhi ble engang spurt om hva han mente om den vestlige sivilisasjonen. Han svarte at det hørtes ut som en god ide. Vi kan ikke la det bli med det. Om vi vender det blinde øye til fremmedfrykt og rasisme, bidrar vi selv til fordommer og vold.

Fra norsk side har vi tatt initiativ til en bred europeisk handlingsplan mot rasisme, fremmedfrykt og intoleranse i Europarådets regi. Igjen handler det om å sette de viktige sakene på en felles europeisk dagsorden. Vi trenger bedre kunnskap om fremmedfryktens årsaker. Vi må sørge for at rettsapparatet i landene reagerer riktig og i tide. Vi trenger felles impulser for å gjøre toleranse og respekt til en del av vårt samarbeid om utdanning, kultur, media og ungdomssamarbeid. Alt dette vil stå i fokus når regjeringssjefene fra Europarådets 27 medlemsland møtes i Strasbourg i oktober.

Unge mennesker må stå i første rekke i kampen for de rette holdningene. Dette handler ikke om venstre eller høyre side i politikken. Det handler om å mobilisere for verdier vi alle kan dele. I januar inviterte jeg de norske partipolitiske ungdomsorganisasjonene til en felles kampanje mot rasistiske fordommer. Organisasjonene tok utfordringen. De har samlet seg om en felles plattform som er banebrytende i sitt slag. Sammen planlegger de en bred kampanje som skal engasjere ungdom til deltakelse for å bedre egen hverdag gjennom å bekjempe rasistiske fordommer.

I Norge vil Regjeringen gi økonomisk støtte til kampanjen. Drivkraften i arbeidet vil være ungdomsorganisasjonene. Liknende tiltak bør trekkes i gang i andre europeiske land.

Her vil jeg henvende meg direkte til dere: Dette bør være en utfordring som skapt for felles nordisk innsats. Dere som deltar på Ungdommens Nordisk Råd har bygget et viktig nettverk på tvers av grensene. Dere har det beste utgangspunkt for å trekke i gang en bredere europeisk kampanje mot rasisme og fremmedfrykt.

Utgangspunktet må være nasjonale kampanjer, slik vi forbereder i Norge. Men det bør være rom for å utarbeide mye felles materiale og felles arrangementer i Norden. Gjennom siste års reformarbeid er vi blitt enige om å styrke det nordiske samarbeidet om kultur. Her står fremme av nordisk identitet

sentralt. Men en del av vår identitet må være åpenhet og respekt for andre. Derfor bør en nordisk ungdomskampanje mot rasisme og fremmedfrykt være en viktig del av vårt kultursamarbeid.

Derfor vil jeg si: Om dere stiller opp for en felles nordisk ungdomskampanje, bør vi svare med å finne rammer for økonomisk støtte til kampanjen. Dette vil jeg ta opp med mine kolleger under Statsminister-møtet på mandag og i Generaldebatten på tirsdag. Jeg vil foreslå at vi ber Ministerrådet se hvordan Regjeringene kan samordne sin egen innsats og hvordan vi kan støtte en nordisk ungdomskampanje. Det vil være fint med en rask tilbakemelding slik at Statsministrene kan diskutere dette når vi møtes til vårt sommermøte i juni.

**

Nordisk samarbeid står overfor nye og spennende oppgaver. Mulighetene er mange. Dere er kjent med de forslag Statsministrene har fremmet for å videreutvikle samarbeidet mellom Regjeringene. Vi har lagt vekt på å samle innsatsen om de områdene der vi kan få resultater. Vi har særlig trukket frem områder som kultur, utdanning, miljø og innbyggernes rettigheter.

Nordisk samarbeid skal være en styrke for de nordiske land - både i vårt arbeid med å løse egne problemer - og i vårt arbeid med å ivareta sine interesser i bredere europeisk og internasjonalt samarbeid. Vi trenger en styrket politisk beslutningskraft for å mestre de krevende utfordringene i våre moderne samfunn.

Statsministrene har lagt vekt på å se det formelle og det uformelle samarbeidet som en helhet. Begge utfyller hverandre. Men uten et levende uformelt nettverk på kryss og tvers av grensene visner samarbeidet. Og grunnstammen i det uformelle samarbeidet er kontaktene mellom unge mennesker i Norden.

Når vi nå satser sterkere på kultur og utdanning bør ungdomssamarbeidet stå sentralt. Utveksling koster lite og engasjerer mange. Støtte til lokalt og regionalt samarbeid fungerer effektivt og ubyråkratisk og gir mange tusen lokale ungdomsgrupper muligheter til å utvikle bånd som vil vare livet ut. Støtte til utveksling er en av de billigste og viktigste investeringer vi kan gjøre.

Her har vi erfaringer vi bør ta med oss i samarbeidet med våre naboer i øst. Østersjøsamarbeidet og Barentssamarbeidet er i første rekke møteplasser der vi sammen kan knytte kontakter og trekke i gang felles prosjekter. Vi må se nærmere på hvordan vi kan trekke ungdom fra Nord-Vest-Russland og Østersjøområdet inn i utvekslingssamarbeidet. Dette er noe vi fra norsk side har lagt vekt på når samarbeidet skal utvikles i den nye Barentsregionen.

Fra nordisk side har vi nådd frem med felles informasjon og

presentasjon i de baltiske land. Disse erfaringene bør vi bygge på når vi også utvikler samarbeidet i Nord. Skal vi virkelig gjøre en innsats for utvikling av demokratiet i Øst-Europa bør vi konsentrere mye av innsatsen om barn og ungdom. Dere kan bidra til utviklingen av en demokratisk organsiasjonskultur der de frivillige organisasjonene spiller en avgjørende rolle.

I neste uke skal Nordisk Råd diskutere forslag fra Kultur- og utdanningsministrene for hvordan nysatsingen kan legges opp. Vi vil satse på utvikling av språksamarbeidet. Vi vil styrke NORDPLUS-programmene som blir stadig mer populære. Vi vil arbeide for å skape et nordisk utdannings- og forskningsfelleskap. Og vi vil arbeide for å støtte så mange som mulig av de mange forslag til kulturaktiviteter som kommer inn fra det rike organsiasjonsmiljøet i Norden.

Jeg vil oppfordre dere til å gripe de mulighetene som nå åpner seg ved at vi trapper opp samarbeidet om kultur og utdanning. Sørg for at ungdommens stemme blir hørt i debatten. Sørg for at ungdom får vite om tilbudene og mulighetene. Ta egne initiativ, frem egne forslag. Rammen er der, nå må vi fylle den med innhold. Og det innholdet skal ikke dikteres ovenfra, det skal vokse frem fra alle dem som er engasjerte i det nordiske samarbeidet.